

Rozhodčí řízení a dobré mravy

Smlouva o rozhodci není neplatná podle § 39 obč. zák. jen proto, že strany sporu při jejím uzavření měly v úmyslu vyvést majetek, jehož se smlouva o rozhodci týkala, mimo dosah věřitelů jedné z nich. Rozhodčí nález vydaný na základě takové smlouvy o rozhodci není nicotný.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 2860/2012, ze dne 31.10.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně H. M., zastoupené JUDr. T.Ch., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému Ing. Z.S., se sídlem v P., insolvenčnímu správci dlužnice E. D., zastoupenému JUDr. L.H., advokátkou, se sídlem v P., o vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty dlužnice a o vzájemné žalobě o určení neúčinnosti rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 160 Cm 15/2009, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužnice E. D., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 60 INS 860/2009, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. května 2012, č. j. 13 Cmo 46/2011-126, tak, že dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. května 2012, č. j. 13 Cmo 46/2011-126, se odmítá v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu I. výroku o zastavení řízení o vzájemné odpůrcí žalobě a změnil jej v bodu III. výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřuje proti druhému výroku rozsudku o nákladech odvolacího řízení. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. května 2012, č. j. 13 Cmo 46/2011-126, se zrušuje s výjimkou té části prvního výroku rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu I. výroku o zastavení řízení o vzájemné odpůrcí žalobě a věc se vrací ve zrušeném rozsahu odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 3. února 2011, č. j. 160 Cm 15/2009-86, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

1/ Zastavil řízení o vzájemné odpůrcí žalobě, kterou se žalovaný (Ing. Z.S., jako insolvenční správce dlužnice E. D.) domáhal vůči žalobkyni (H. M.) určení neúčinnosti rozhodčí smlouvy ze dne 4. srpna 2008 (dále též jen „rozhodčí smlouva“) a rozhodčího nálezu rozhodce Mgr. F.B. ze dne 5. srpna 2008 (dále jen „rozhodčí nález“) [bod I. výroku].

2/ Zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala vůči žalovanému vyloučení jedné ideální čtvrtiny označené budovy a pozemku (dále jen „sporné podíly na nemovitostech“) ze soupisu majetkové podstaty dlužnice (bod II. výroku).

3/ Rozhodl o nákladech řízení a o soudním poplatku (bod III. a IV. výroku).

Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že: 1/ Žalobkyně (jako dárkyně) uzavřela s dlužnicí (jako obdarovanou) dne 24. května 1994 darovací smlouvu, kterou na dlužnici (svou sestru) převedla sporné podíly na nemovitostech (dále jen „darovací smlouva“). Vlastnické právo dlužnice ke sporným podílům na nemovitostech bylo podle darovací smlouvy vloženo do katastru nemovitostí (jak dokládá výpis z katastru nemovitostí ze 17. června 2008).

2/ Přípisem datovaným 13. června 2008 vyzvala žalobkyně dlužnici k vrácení daru dle ustanovení § 630 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“).

3/ Jako důvod pro vrácení daru uvedla hrubé porušení dobrých mravů, s tím, že dlužnice jí v první polovině roku 2008 odmítla přenechat svůj byt k užívání poté, co se odstěhovala, a ve stejném období jí opakovaně odmítala i pomoc s její domácností (hlídání dětí).

4/ Žalobkyně podala vůči dlužnici 30. června 2008 žalobu na vrácení daru se žádostí o rozhodnutí sporu rozhodcem F. B.

5/ Dlužnice podáním ze dne 16. července 2008 odmítla vrátit dar.

6/ Podle zápisu o jednání konaném 4. srpna 2008 před rozhodcem F. B. (advokátem) žalobkyně a dlužnice jmenovaly rozhodcem F. B. a uzavřely (společně s rozhodcem) dohodu, stanovící pravidla pro rozhodování sporu, včetně toho, že rozhodčí nález bude konečný, neodvolatelný a vykonatelný.

7/ V rozhodčím řízení byla pouze čtena darovací smlouva, výpis z katastru nemovitostí a výzva k vrácení daru a dlužnice k dotazu rozhodce potvrdila, že neviděla žádný důvod k tomu, aby žalobkyni umožnila užívat její bývalý byt, a že asi pětkrát za posledních 6 měsíců odmítla žalobkyni hlídat její děti.

8/ Rozhodčím nálezem ze dne 5. srpna 2008, vydaným F. B., bylo určeno, že vlastníci sporných podílů na nemovitostech je žalobkyně.

9/ Usnesením ze dne 24. září 2009, sp. zn. MSPH 60 INS 860/2009, zjistil insolvenční soud úpadek dlužnice a prohlásil konkurs na její majetek.

10/ Ze sedmi pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení uznala dlužnice při přezkumném jednání konaném 26. listopadu 2009 jen pohledávku věřitele J. S. (dále jen „J. S.“) ve výši 114,660.591,74 Kč na jistinu a 2,139.498,97 Kč na příslušenství.

11/ Žalovaný jako insolvenční správce dlužnice zahrnul do soupisu majetkové podstaty dlužnice dne 18. listopadu 2009 též sporné podíly na nemovitostech, maje rozhodčí nález F. B. za absolutně neplatný, o čemž žalobkyni vyrozuměl podáním z 30. listopadu 2009 s poučením o nutnosti podat do 30 dnů vylučovací žalobu.

12/ Podle výpovědi žalobkyně v budově, o jejíž spoluvlastnický podíl jde, bydlí v samostatných bytech kromě rodiny žalobkyně též dlužnice s dětmi a jejich rodiče.

13/ Podle výpovědi svědka M. D. (dále jen „M. D.“), bývalého manžela dlužnice, před rekonstrukcí budovy, o jejíž spoluvlastnický podíl jde, darovala žalobkyně dlužnici po dohodě sporné podíly na nemovitostech, aby tak manželé D. rekonstrukci spolufinancovali. Až do odstěhování do domu v N. (někdy začátkem roku 2008) bydleli manželé D. v budově se žalobkyní a její rodinou, aniž docházelo k nějakým problémům; ty nepostřehl ani po odstěhování. Matka žalobkyně a dlužnice byla celý život v domácnosti, takže mohla kdykoli vypomáhat s hlídáním dětí, nehledě k tomu, že si obě rodiny vzájemně vypomáhaly, což platilo i po odstěhování do N. O tom, že dlužnice již není vlastníci sporných podílů na nemovitostech, se svědek dozvěděl až v roce 2009, v souvislosti s rozvodem s dlužnicí.

14/ Ve faktuře ze dne 13. června 2008, vystavené společností Formista s. r. o. na částku 165.680 Kč, jsou jako odběratelé provedených úprav bytové jednotky v budově, o jejíž spoluvlastnický podíl jde, uvedeni manželé D.

Na tomto základě dospěl insolvenční soud - vycházející z ustanovení § 225 a § 232 zákona č.

[182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 39 a § 630 obč. zák., § 2 odst. 2, § 27 a § 28 odst. 2 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“) a z § 96 odst. 1 a 4 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) - k následujícím závěrům:

1/ Bod I. výroku (o zastavení řízení o vzájemné odpůrcí žalobě) je odůvodněn tím, že žalovaný vzal vzájemnou žalobu zpět 31. ledna 2011 (§ 96 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

2/ S ohledem na „absolutní neplatnost rozhodčí smlouvy a v důsledku toho i rozhodčího nálezu“ se žalobkyně nestala opětovně vlastníci sporných podílů na nemovitostech. Insolvenční soud dal v tomto směru za pravdu žalovanému, uvedl-li, že výzva k vrácení daru je jednostranným právním úkonem a v řízení o tom, zda jsou naplněny důvody ustanovení § 630 obč. zák., nelze uzavřít smír (§ 2 odst. 2

zákonu o rozhodčím řízení).

3/ Při volbě formy, kterou se dárce u soudu může domáhat restituce původního stavu, je nutno vycházet z konkrétní situace. Jde-li o nemovitost, lze v případech, kdy obdarovaný dále nemovitou věcí disponuje, užívá ji, podat žalobu na vyklizení; jestliže však žalovaný předmětnou nemovitost již vyklidil, svědčí v takovém případě dárce náležitý právní zájem na určení, že je vlastníkem darované nemovitosti.

4/ V dané věci „je nepochybné“, že dlužnice nemovitost nevyklidila, ale byt tam užívány rekonstruovala, takže byla na místě žaloba na vyklizení. Je tedy „zcela zřejmé“, že jednání dlužnice, „spočívající v účelovém uzavření rozhodčí smlouvy“, nesledovalo levnější, rychlejší a méně formální řízení, nýbrž „tímto neplatným právním úkonem“ se dlužnice, která si v té době již byla vědoma své platební neschopnosti, a proto se zřejmě snažila, za přispění žalobkyně, snížit hodnotu svého majetku tak, aby nepodléhal exekuci (respektive později insolvenčnímu řízení). O tom ostatně svědčí i průběh následného rozhodčího řízení, kdy „nebyl nejen proveden jediný důkaz a kde se dlužnice nejen nikterak nebránila, ale navíc se předem „vzdala možnosti opravného prostředku“, což vedlo ve svých důsledcích jednoznačně k obcházení insolvenčního zákona, jehož dopad již byl tehdy dlužnici s ohledem na její celkovou platební situaci zřejmý, když sama připouští pohledávku J. S. ve výši minimálně 116 miliónů Kč.

5/ Je pravdou, že soud ani v tomto řízení neprováděl důkazy ohledně tvrzeného hrubého porušení dobrých mravů, nicméně i tak lze najisto postavit oprávnění vlastníka, (respektive spoluvlastníka) nemovitosti užívat zcela dle svého uvážení příslušnou část nemovitosti, aniž by odmítnutí jejího užívání dalším spoluvlastníkem bylo možno kvalifikovat dobrými mravy. U tzv. hlídání dětí žalobkyně, pak insolvenční soud „neměl nejmenších pochyb“ o účelovosti tohoto tvrzení, když navíc dle výpovědi svědka M. D. je zřejmé, že děti byla schopna hlídat matka žalobkyně, která byla a je v domácnosti. Předpoklady pro vrácení daru tedy soud neshledal.

6/ Z provedeného dokazování je navíc více než zřejmé, že rozhodce nebyl vůbec seznámen s faktickou situací dlužnice, ostatně ani seznámen být nemohl, když „neprovedl jediný důkaz“ a dále „je mimo vší pochybnost“, že nikoli délka řízení před soudy, nýbrž snadný průběh rozhodčího řízení za tichého souhlasu dlužnice (byť verbálně popíraného) byl hlavním motivem pro zúčastněné strany k tomu, aby uzavřely dohodu se jmenovaným.

7/ Kdyby totiž dlužnice trvala na nesouhlasu s vrácením daru, pak by zcela jistě byl soud povinen provést řádné důkazní řízení, na jehož základě by teprve mohl vynést rozhodnutí, nehledě k tomu, že dlužnice (kdyby nesouhlas jen nepředstírala), by mohla v případě negativního rozhodnutí využít práva odvolání (kterého se ovšem v rozhodčím řízení již předem vzdala).

8/ Proto lze uzavřít, že dlužnice právním úkonem, spočívajícím v uzavření dohody s rozhodcem, nepochybně sledovala obcházení insolvenčního zákona, neboť předpokládala, že se jí takto snáze podaří vyloučit z exekucí (respektive insolvenčního řízení) majetek značné hodnoty, když ani rozhodci neposkytla žádné relevantní informace a v podstatě pak jen předstírala nesouhlas s předpokládaným negativním vyzněním rozhodčího řízení, když se navíc již předem vzdala možnosti opravného prostředku.

9/ Rozhodčí řízení pak nemělo s ohledem na nemožnost uzavření smíru ani proběhnout, nehledě k nesprávné formulaci enunciátu, neboť dlužnice v té době v předmětném domě bydlela.

10/ Proto má insolvenční soud za to, že není vázán rozhodčím nálezem vydaným „na základě absolutně neplatného právního úkonu minimálně na straně dlužnice“ a s ohledem na dikci ustanovení § 232 insolvenčního zákona je oprávněn (oproti mínění žalobkyně), v insolvenčním řízení sám posoudit otázku neplatnosti uvedené rozhodčí doložky a v návaznosti na to i předmětného rozhodčího nálezu. Ustanovení § 232 insolvenčního zákona totiž formuluje vázanost insolvenčního soudu rozhodnutím soudu, které nabylo právní moci před zahájením insolvenčního řízení, pouze v případech zjištění neplatnosti právních úkonů týkajících se majetku nebo závazků, o což v daném případě nejde.

K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 30. května 2012, č. j. 13 Cmo

46/2011-126, potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku a změnil jej v bodu III. výroku o nákladech řízení (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí ohledně zamítavého výroku k následujícím závěrům:

I/ K podjatosti soudce insolvenčního soudu.

Námítku žalobkyně, že o věci v prvním stupni rozhodoval vyloučený soudce (JUDr. J. H.), neměl odvolací soud za důvodnou, odkazuje potud jednak na své rozhodnutí (jde o usnesení) ze dne 8. ledna 2010, č. j. Nco 2/2010-8, jednak na ustanovení § 14 odst. 4 o. s. ř.

II/ K povaze rozhodčího nálezu a rozhodčí smlouvy.

1/ Potud odvolací soud - vycházejí z ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení a z § 99 o. s. ř. - dospěl oproti insolvenčnímu soudu k závěru, že i spor o určení vlastnického práva k věci, k jejímuž vydání vyzval dárce obdarovaného podle § 630 obč. zák., může být ukončen smírem a obecně vzato i v tomto případě lze takový spor řešit v rozhodčím řízení.

2/ Předpokladem přenesení pravomoci, jež přísluší soudu, na rozhodce, je uzavření rozhodčí smlouvy. Odvolací soud nemá pochyb o tom, že jde o dvoustranný právní úkon, který musí splňovat náležitosti právních úkonů (musí být učiněn vážně, určitě, srozumitelně a svobodně, nesmí být v rozporu se zákonem a nesmí zákon obcházet nebo být v rozporu s dobrými mravy). Závěr, že rozhodčí smlouvu lze podřídit zkoumání z hlediska platnosti podle hmotně právních ustanovení, podporuje i ustanovení § 3 zákona o rozhodčím řízení, upravující formu a rozhodčí smlouvy a náležitosti, bez nichž by nebyla platná.

3/ Po zhodnocení okolností, za nichž došlo k uzavření rozhodčí doložky, pak odvolací soud uzavírá, že ve skutečnosti nešlo o to, aby v rozhodčím řízení byla řešena důvodnost výzvy k vrácení daru, ale jen o prostředek, jak zmenšit rozsah majetku dlužnice a zmařit uspokojení pohledávky věřitele J. S. Rozhodčí smlouva je proto neplatná pro obcházení zákona podle § 39 obč. zák. V důsledku toho rozhodce rozhodoval v rozhodčím řízení na základě neplatné rozhodčí doložky, která nemohla založit jeho pravomoc k rozhodování předstíraného sporu mezi žalobkyní jako dárkyní a dlužnicí jako obdarovanou. Rozhodčí nález je proto nicotným právním aktem, jímž soud není vázán.

III/ K vrácení daru.

Důvody k vrácení daru (dle § 630 obč. zák.) na základě výzvy žalobkyně z 13. června 2008 pak odvolací soud neshledal.

Proti rozsudku odvolacího soudu (a to proti oběma jeho výrokům „v plném rozsahu“) podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. argumentem, že jde o rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolatelka namítá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatelka řešení povahy rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu, vymezení možností zásahu insolvenčního soudu do pravomocně skončeného rozhodčího řízení, stanovení rozsahu vázanosti insolvenčního soudu pravomocným

rozhodčím nálezem a posouzení, zda je třeba, aby žalobkyně věděla o (majetkové) situaci dlužnice.

V mezích ohlášených dovolacích důvodů argumentuje dovolatelka následovně:

I/ K podjatosti soudce insolvenčního soudu.

Dovolatelka snáší argumenty na podporu závěru, že má „důvodné podezření o propojení žalovaného se soudcem J. H. (vycházející především z námitky, již vznesla již v předchozích fázích řízení, že syn soudce JUDr. P. H. pracuje ve stejné advokátní kanceláři jako žalovaný).

II/ K povaze rozhodčího nálezu a rozhodčí smlouvy.

Potud dovolatelka nesouhlasí s názorem obou soudů o nicotnosti rozhodčího nálezu v důsledku údajné neplatnosti rozhodčí smlouvy pro obcházení zákona podle § 39 obč. zák.

Vytýká jim, že aniž blíže specifikovaly pojem nicotnosti, došly k závěru, který je v rozporu s právními předpisy. Zdůrazňuje přitom, že rozhodčí nález je postaven na stejnou úroveň jako rozhodnutí obecných soudů (§ 28 zákona o rozhodčím řízení, § 274 o. s. ř.) a lze jej zrušit pouze postupem podle ustanovení § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení.

S poukazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 37/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu) pak dovolatelka též uvádí, že i insolvenční správce je vázán rozhodčími smlouvami sjednanými „úpadcem“.

Insolvenčnímu soudu (nikoli odvolacímu soudu) dovolatelka též vytýká, že měl rozhodčí nález za „neúčinný“.

Posléze dovolatelka odmítá závěr obou soudů, že cílem rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu bylo vyvedení majetku z vlastnictví dlužnice, s úmyslem dlužnice zkrátit své věřitele. Podle dovolatelky též z ničeho nelze dovodit, že by spor u obecného soudu dopadl jinak (než u rozhodce).

Názor, že dlužnice se v rozhodčím řízení účelově vzdala práva na odvolání, má dovolatelka za zavádějící, zdůrazňujíc, že rozhodčí řízení je koncipováno primárně jako řízení jednoinstanční.

Závěrem dovolatelka uvádí, že rozhodčí doložka (a stejně i rozhodčí smlouva) je procesním úkonem, pro který neplatí hmotněprávní předpisy; potud odkazuje na článek Zoulík, F., Některé problémy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie číslo 1, ročník 2007, str. 13-15).

III/ K zásahům insolvenčního soudu do rozhodčího řízení.

Dovolatelka namítá, že v rozhodčím řízení bylo prokázáno splnění podmínek pro vrácení daru a insolvenční soud nemohl sám znovu zkoumat důvodnost výzvy k vrácení daru v situaci, kdy zde byl rozhodčí nález zakládající překážku věci pravomocně rozhodnuté.

Odvolacímu soudu vytýká dovolatelka i to, že se nevypořádal s pravidly stanovenými v § 231 insolvenčního zákona (kteréžto ustanovení se vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná v průběhu insolvenčního řízení). Na danou situaci se mohlo aplikovat (dle mínění dovolatelky) pouze ustanovení § 232 insolvenčního zákona.

IV. K nákladovým výrokům

Dále dovolatelka vytýká odvolacímu soudu nesprávnost rozhodnutí o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc zásadně uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. června 2012 (tj. naposledy ve znění zákona č. [466/2011](#) Sb.).

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se pak podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

K přípustnosti dovolání.

a/ K výrokům o nákladech řízení.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje i proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu III. výroku o nákladech řízení a proti druhému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení, je Nejvyšší soud odmítl bez dalšího jako objektivně nepřipustné podle ustanovení § 243b odst. 5 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 218 písm. c/ o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

b/ K výroku o zastavení řízení o vzájemné odpůřčí žalobě.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje i proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku o zastavení řízení o vzájemné odpůřčí žalobě, není dovolání přípustné podle žádného z ustanovení občanského soudního řádu upravujících přípustnost dovolání. Potud nelze napadený výrok podřadit žádnému z případů vyjmenovaných v ustanovení § 238, § 238a a § 239 o. s. ř. a ve vztahu k § 237 odst. 1 o. s. ř. není splněn předpoklad, aby šlo o rozhodnutí „ve věci samé“; srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 285/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2002, pod číslem 103.

c/ K výroku o zamítnutí vylučovací žaloby.

Dovolání proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu II. výroku o zamítnutí vylučovací žaloby, může být přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam). V tomto rozsahu Nejvyšší soud podle označeného ustanovení dovolání vskutku shledává přípustným, když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky účinků pravomocného a vykonatelného rozhodčího nálezu na řízení o vylučovací žalobě. Potud je napadené rozhodnutí v rozporu s (níže označenou) judikaturou Nejvyššího soudu.

K dovolacím důvodům.

Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že ve vztahu mezi jednotlivými dovolacími důvody taxativně vypočtenými v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. neplatí vztah příčiny a následku (z existence jednoho nelze usuzovat na naplnění druhého); srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 19/2006“) a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněného pod číslem 10/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2014“).

Dovolatelka - ač zastoupena advokátem - v dovolání ohlašuje „všechny“ dovolací důvody, aniž v další

části dovolání konkretizuje, se kterým z ohlášených dovolacích důvodů tu kterou část dovolací argumentace pojí. Posuzováno z obsahového hlediska, činí Nejvyšší soud k ohlášeným dovolacím důvodům následující závěry:

a/ K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.

S tímto dovolacím důvodem pojí dovolatelka zřejmě především argumentaci založenou na tom, že o věci v prvním stupni rozhodoval vyloučený soudce. Prostřednictvím této námitky však dovolatelka neuplatňuje dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř., nýbrž ohlašuje (tvrdí) existenci tzv. zmatečností vady řízení ve smyslu § 229 odst. 1 písm. e/ o. s. ř.

Zmatečností vady řízení nejsou způsobilým dovolacím důvodem ve smyslu ustanovení § 241a o. s. ř. (shodně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 523/2002, uveřejněné pod číslem 32/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). U přípustného dovolání sice Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti i k těmto vadám řízení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nicméně již v rozsudku ze dne 15. prosince 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005, uveřejněném pod číslem 86/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud vysvětlil, že o tom, zda řízení před soudy nižších stupňů je postiženo zmatečností, nelze v dovolacím řízení provádět dokazování (tzv. zmatečností vada se musí podávat z obsahu spisu). Z dosavadního obsahu spisu se pak existence dovolatelkou tvrzené zmatečností vady řízení nepodává.

b/ K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř.

Očekávání, jež dovolatelka pojí s tímto dovolacím důvodem, jsou lichá, když kterýkoli z dovolacích argumentů, jenž by mohl být přiřazen tomuto dovolacímu důvodu, je pro výsledek dovolacího řízení právně bezcenný. Přímo z dikce § 241a odst. 3 o. s. ř. se totiž podává, že u dovolání, jehož přípustnost může být založena (jako v tomto případě) jen prostřednictvím § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., nemá dovolatel tento dovolací důvod k dispozici (jde o nezpůsobilý dovolací důvod).

c/ K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. správné, dovolací soud vychází ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím dovolacích důvodů dle § 241a odst. 2 písm. a/ a odst. 3 o. s. ř. (srov. opět R 19/2006 a R 10/2014).

S tímto dovolacím důvodem se pojí především argumentace dovolatelky k povaze rozhodčího nálezu a rozhodčí smlouvy a „k zásahům insolvenčního soudu do rozhodčího řízení“.

S přihlédnutím k době uzavření rozhodčí smlouvy a vydání rozhodčího nálezu (4. a 5. srpna 2008) je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodným znění zákona o rozhodčím řízení účinné do 30. června 2009 (tj. naposledy ve znění zákona č. [296/2007](#) Sb.). Jde o následující ustanovení zákona o rozhodčím řízení:

§ 2

(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v

souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.

(3) Rozhodčí smlouva se může týkat

a/ jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo

b/ všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).

(4) Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.

(5) Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to strany v této smlouvě výslovně nevyločí.

§ 27

Strany se mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, musí být žádost o přezkoumání zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení tohoto zákona.

§ 28

(1) Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být doručeno stranám a po doručení opatřeno doložkou o právní moci.

(2) Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

§ 31

Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže

a/ byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,

b/ rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,

(...).

Pro právní posouzení věci je dále významné ustanovení § 159a o. s. ř. v tomto znění:

§ 159a

(1) Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.

(2) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení.

(3) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o osobním stavu, je závazný pro každého.

(4) V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány.

(5) Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

Podle ustanovení § 39 obč. zák. (ve znění, jež od 4. srpna 2008 do 1. ledna 2014, kdy byl tento občanský zákoník zrušen, nedoznalo změn), neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že v dané věci zjevně nešlo o problematiku tzv. „spotřebitelského rozhodčího řízení“, jež by vyvolala potřebu zabývat se úpravou, jejímž prostřednictvím byla do českého právního řádu transponována Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Dále Nejvyšší soud přitakává jako příléhavému (a dovoláním nezpochybněnému) závěru odvolacího soudu, že spor o vrácení daru ve smyslu ustanovení § 630 obč. zák. je sporem, o jehož předmětu by strany mohly uzavřít smír a ohledně kterého tak ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení lze platně uzavřít rozhodčí smlouvu.

Již v usnesení ze dne 17. února 2011, sen. zn. 29 NSČR 29/2009, uveřejněném pod číslem 108/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále Nejvyšší soud osvětlil (ve vazbě na ustanovení § 159a odst. 1, 4 a 5 o. s. ř.), že výrok pravomocného rozsudku je závazný pro účastníky řízení, přičemž v rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány; v rozsahu takové závaznosti výroku rozsudku pak věc nemůže být projednávána znovu. Tamtéž dodal, že vše, co bylo na dané téma řečeno o povaze pravomocného soudního rozhodnutí, platí v mezích pravomoci rozhodce i pro jím vydaný rozhodčí nálezu, který nelze přezkoumat podle § 27 zákona o rozhodčím řízení, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27 zákona o rozhodčím řízení a který v důsledku toho „nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný“ (§ 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení).

Z usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát Nejvyššího soudu“) ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, uveřejněného pod číslem 92/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 92/2013“) se dále podává, že obecně vzato lze rozhodčímu nálezu, který již nelze přezkoumat podle § 27 zákona o rozhodčím řízení, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27 zákona o rozhodčím řízení, upřít účinky pravomocného soudního rozhodnutí ve smyslu § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení (a mít jej za nicotný) v důsledku specifických důvodů absolutní neplatnosti rozhodčí doložky (důle § 39 obč. zák.), bez zřetele k tomu, že nebyl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 zákona o rozhodčím řízení. Dovolatelka se tedy mýlí, usuzuje-li jinak.

V R 92/2013 poukázal velký senát Nejvyššího soudu mimo jiné též na závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008, uveřejněném pod číslem 83/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 83/2011“), v němž Nejvyšší soud uvedl, že:

1/ Není-li (vůbec) uzavřena rozhodčí smlouva, není vydaný rozhodčí nálezu způsobilým exekučním titulem.

2/ Jiná situace (než v případě ad 1/) by nastala, kdyby rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně. V takovém případě by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena byla; obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu“.

Rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu pak vyústilo v korekci závěrů obsažených v R 83/2011 co do závěru ad 2/ potud, že:

„Neměl-li rozhodce pravomoc vydat rozhodčí nálezu proto, že jeho výběr se neuskutečnil podle transparentních pravidel, resp. rozhodce byl určen právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona“, nelze mít za správný právní názor Nejvyššího soudu vyslovený

v obecné rovině (i) v R 83/2011, o tom, že „jiná situace by nastala v případě, že by rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně, a že v takovém případě by obrana žalovaného spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu“.

V takto nastaveném judikatorním rámci pak Nejvyšší soud uzavírá, že tam, kde se jako důvod neplatnosti rozhodčí doložky nebo smlouvy o rozhodci (o kterou v daném případě šlo ve smyslu § 2 odst. 3 písm. a/ zákona o rozhodčím řízení) neprosazuje netransparentní výběr rozhodce nebo kde (v duchu závěrů R 92/2013) nebylo prokázáno, že vedle stran sporu se na vzniku rozhodčí doložky nebo smlouvy o rozhodci podílel se záměrem rozhodnout spor rozhodčím nálezem, jenž obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům (§ 39 obč. zák.), sám rozhodce (zde F. B.), i nadále platí, že obrana strany sporu rozhodnutého rozhodčím nálezem, založená na tvrzené neplatnosti rozhodčí doložky nebo smlouvy o rozhodci spočívá (má spočívat) v podání žaloby o zrušení rozhodčího nálezu postupem dle § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení (srov. i § 31 písm. b/ zákona o rozhodčím řízení).

Nepřílehavou (a spekulativní) se v tomto ohledu jeví i dovolatelkou právem kritizovaná úvaha soudů, že dlužnice se v rozhodčím řízení účelově vzdala práva na odvolání, a to již proto, že ustanovení § 27 zákona o rozhodčím řízení vychází z principu jednoinstančnosti rozhodčího řízení (kdyby dlužnice neudělala nic, opravný prostředek by v rámci rozhodčího řízení též neměla k dispozici).

I kdyby strany sporu měly již při uzavření smlouvy o rozhodci v úmyslu vyvést majetek, jehož se smlouva o rozhodci týkala, mimo dosah věřitelů jedné z nich (zde dlužnice), nečinilo by to ze smlouvy o rozhodci neplatný právní úkon dle § 39 obč. zák. Ani smlouva o rozhodci uzavíraná stranami sporu s tímto úmyslem, svým obsahem nebo účelem zákonu neodporuje ani jej neobchází (přenesení sporu k rozhodci samo o sobě žádný takový důvod nezakládá), ani se nepřičí dobrým mravům (na přenesení sporu před rozhodce nic nemravného není).

Jinak řečeno, smlouva o rozhodci není neplatná podle § 39 obč. zák. jen proto, že strany sporu při jejím uzavření měly v úmyslu vyvést majetek, jehož se smlouva o rozhodci týkala, mimo dosah věřitelů jedné z nich. Rozhodčí nález vydaný na základě takové smlouvy o rozhodci není nicotný.

V daném případě podle skutkových závěrů obou soudů ve světle citované judikatury důvod pokládat rozhodčí nález za nicotný zjevně dán nebyl a vzhledem k době, kdy se stal pravomocným (před zahájením insolvenčního řízení), jím byl především vázán insolvenční správce (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2009, sp. zn. 29 Cdo 124/2008, uveřejněný pod číslem 94/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sp. zn. 29 Cdo 1534/2012, jejichž závěry, byť přijaté pro poměry zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, jsou využitelné i pro konkurs probíhající podle insolvenčního zákona).

Lze shrnout, že soudům rozhodujícím o vylučovací žalobě nedovoloval skutkový stav, z něž vyšly, uzavřít, že rozhodčí nález je nicotný. S přihlédnutím k závěrům obsaženým k výkladu ustanovení § 159a o. s. ř. i v usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012, uveřejněném pod číslem 82/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, tak byly soudy v tomto řízení vázány určením, že v době vydání rozhodčího nálezu (5. srpna 2008) je (byla) vlastníci sporných podílů na nemovitostech dovolatelka.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení (s výjimkou té části prvního výroku rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu I. výroku o zastavení řízení o vzájemné odpůrcí žalobě) a potud vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o.

s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)
- [Blankosměnka](#)